

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. D. Magistri Petri Lombardi Novariensis Episcopi
Parisiensis. Sententiarvm Libri IV. quibus vniuersæ
Theologiæ summa continetur**

Petrus <Lombardus>

Mogvntiæ, 1632

Distinct. XI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38829

titur. Item Eusebius Emisenus. Inuisibilis facer-
dos visibiles creaturas in substantiam corporis &
sanguis sui, verbo suo, secreta potestate commu-
tat. Ex his aliisque pluribus constat, verum corpus
Christi & sanguinem in altari esse, imò integrum
Christum ibi sub vtraque specie: & substantiam
panis in corpus viniq; substantiam in sanguinem
conuerti.

DE MODIS CONVERSIONIS.

DISTINCT. XI.

*De Eucha-
ristia sacra-
mento per
comparatio-
nem ad di-
spensantes
vel conficiē-
tes. Et de cō-
fectione Glo
ord.*

1. Cor. 11. 6

SI autem quaeritur. Qualis sit illa conuersio: an
formalis, an substantialis, vel alterius generis
definire non sufficio. Formalem tamen non esse
cognosco: quia species rerum quae ante fuerant, re-
manent & sapor & pondus. Quibusdam esse vide-
tur substantialis dicentibus. sic substantiam conuer-
ti in substantiam, vt hæc essentialiter fiat illa. Cui
sensui præmissæ auctoritates consentire viden-
tur.

Oppositio.

Sed huic sententiæ sic opponitur ab aliis. Si sub-
stantia panis inquit, vel vini conuertitur substā-
tialiter in corp⁹ vel sanguinē Christi: quotidie fit
aliqua substantia corpus vel sanguis Christi, quæ
ante nō erat corpus: & hodie est corpus Christi, &
heri non erat; & quotidie augetur corpus Christi
atq; formatur de materia, de qua in conceptione
non fuit factū. Quibus hoc modo responderi potest,
quia non ea ratione dicitur corpus Christi confici
verbo cœlesti, quod ipsum corpus in cōceptu vir-
ginis formatum deinceps formetur: sed quia sub-
stantia panis vel vini, quæ ante non fuerat corpus
Christi vel sanguis, verbo cœlesti fit corpus & san-
guis. Et ideo sacerdotes dicuntur conficere corp⁹
Christi, & sanguinē, quia eorum ministerio sub-
stantia panis fit caro, & substantia vini fit sanguis
Christi: nec tamen aliquid additur corpori vel
sanguini, nec augetur corpus Christi vel sanguis.

Augu-

Augustinus in libro sententiarum prosperi.

C

Si vero quæris modum quo id fieri possit, breuiter respōdeo. Mysterium fidei credi salubriter potest inuestigari salubriter non potest. Quod ergo corpus Christi, panis mutatione in id nō augmentatur, nec sanguis ex vini consecratione: eius voluntati & potentia adscribatur, qui idē corpus de virgine eduxit: sit ergo substantia illa ista sine eius augmēto: Nec tamen concedunt quidā, quod substantia panis aliquādo sit caro Christi, etsi fiat caro Christi: sicut farina facta est panis, & aqua facta est vinum, nec tamen dicitur farina est panis, & aqua est vinum. Alii verò concedunt, illud quod erat panis vel vinum post consecrationē esse corp⁹ & sanguinem: non tamen sequitur, panis est caro Christi, vel vinum est sanguis: quia substantia panis vel vini postquā facta est caro Christi vel sanguis, non est substantia panis vel vini, sed caro & sanguis. Ideo distinguēdum videtur, cum dicitur substantia panis, vel id, quod erat panis modo est corpus Christi. Manens n. panis nō est corp⁹ Christi: sed mutata in id, q̄ facta est, est corpus Christi. Nec dicimus substāciam panis vel vini materiam esse corporis vel sanguinis Domini: quia non de ea vt de materia, formatur corpus: sed ipsa formatur in illud, & efficitur illud. Vnde Aug Corpus Christi dicimus illud, quod ex fructib. terræ acceptum, & prece mystica cōsecratum sumimus in memoriam dominicæ passionis. Quod cum per manus hominis ad illam visibilem speciem perducatur, non sanctificatur vt sit tam dignum sacramentum, nisi operante inuisibili et spiritu Dei.

Afferuat quidā dictum panem transire in corpus Christi. D

Quidam verò sic dicunt conuersionē illam esse intelligendam, vt sub illis accidentib. sub quibus erat prius substantia panis & vini, post consecrationē sit substācia corporis & sanguinis: sic tamē

*Lanfrancus
in responsio-
ne 6. contra
obiectionem
Berengarij.*

*In libr. de
Trinitate,
3. c. 4. in fine
eiusdem, t. 3.*

ut nō ei afficiatur: & sic asserunt dictum panē trā-
fire in corpus Christi: quia vbi erat panis, nunc est
corp⁹ Christi. Quod si est, quid ergo fit de substantiā
panis & vini: Illi dicunt vel in præiacentē materiā
resolui, vel in nihilū redigi. Alii vero putauerunt
ibi substantiā panis & vini remanere, & ibidē cor-
pus Christi esse & sanguinē: & hac ratione dici illā
substantiam fieri istam: quia vbi est hæc, est & illa:
quod mirum est: & ipsam substantiā panis vel vini
dicunt esse sacramētum. Sed quod non sit ibi sub-
stantia, nisi corp⁹ Christi & sanguis, ex prædictis &
subditis apertē ostēditur. Ait n. Ambr. Panē istum
quem sumimus in mysterio, illum intelligo utiq;,
qui manu S. Spir. formatus est vtero virginis, & i-
gne passionis decoctus in ara crucis. Panis n. ange-
lorum factus est cib⁹ hominum. Vnde veritas ait,
Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi: & ite-
rum. Panis quē ego dabo, caro mea est, pro mundi
vita. Ex his namq; duabus sententiis apertē datur
intelligi, quia panis ille & iste, non duo, sed vnus
panis, vna caro proculdubio vnum efficitur cor-
pus. Illud verē, illud sanē, q̄ sumptum est de virgi-
ne, quod resurrexit, & in cœlū ascendit. Itē Greg.
Quis fidelium habere dubiū possit, in ipsa immo-
lationis hora ad sacerdotis vocē cœlos aperiri, in
illo Christi mysterio angelorū choros adesse, sum-
ma & ima sociari, vnum quid ex inuisibilibus atq;
visibilib. fieri: Idem, Eodē momento & in cœlum
rapitur ministerio angelorum cōsociandum cor-
pori Christi, & ante oculos sacerdotis in altari vi-
detur. Sicut diuinitas verbi totū implet mundū,
ita multis locis illud corpus consecratur. Nec sunt
tamen multa corpora Christi, sed vnum corpus &
vnus sanguis. Ideoq; siue pl⁹ siue minus, quis inde
percipiat, omnes æqualiter corp⁹ Christi integer-
rimē sumunt: Post consecrationē ergo non est ibi
substantia panis vel vini, licet species remaneant.

Est

†
De sacra-
mentis, &
allegatur de
com. dist. ca.
omnia que
Ioan. 6. e &
habetur de
con. dist. 2.
Greg. libr. 4.
dialogorum
c. 58 in fine.
c. Quid sit
sanguis.

Est enim ibi species panis & vini, sicut & sapor
Vnde aliud videtur, aliud intelligitur.

Quare sub alia specie. E

Sub alia a. specie tribus de causis carnem & sanguinem tradidit Christus, & deinceps sumendum instituit: vt fides sc. haberet meritum, quæ est de his, quæ non videntur: quia fides non habet meritum, vbi humana ratio præbet experimentum. Et ideo etiam ne abhorreret animus, quod cerne- ret oculus: quia non habemus in vsu carnem cruda commedere, & sanguinem bibere. Quia ergo Christum vorari dentibus fas non est, in mysterio carnem & sanguinẽ nobis cõmendauit. Et etiam ideo; ne ab incredulis religioni Christianæ insulta- retur. Vnde Aug. Nihil rationabilius, quam vt san- guinis similitudinẽ sumamus: vt & ita veritas nõ desit; ridiculum nullum fiat à paganis, q̃ cruorem occisi hominis bibamus. Ne ergo hoc fieret, & ne veluti quidã horror etiã cruoris, in similitudinem accipim⁹ sacramentũ. Ex præmissis iã liquet, qua- re sub alia specie, & quare sub ista hoc sacramentũ Dñs celebrauerit, & celebrari à nobis instituerit.

Quare sub duplici specie. F

Sed quare sub duplici specie sumitur, cū sub al- terutra totus sit Christus? Vt ostēderetur totã hu- manam naturã assumpsisse, vt totã redimeret. Pa- nis n. ad carnem refertur, vinum ad animam: quia vinum operatur sanguinem in quo sedes animæ à Physicis esse dicitur. Ideo ergo in duabus specieb⁹ celebratur, vt animæ & carnis susceptio in Christo, vt vtriusq; liberatio in nobis significetur. Valet n. vt Amb. ait, ad tuitionem corporis & animæ quod percipimus: quia caro Christi pro salute corporis, sanguis vero pro anima nostra offertur, sicut præ- figurauit Moyses. Caro, inq̃t, pro corpore nostro offertur, sanguis p̃ anima: sed tamẽ sub vtraq; spe- cie sumitur totus: quod ad vtrumq; valet, quia sub

Greg. in principio. hom. 26. Ioan. 20. in Evangelio.

Paschasius in princip. c. 12. lib. de corpore Christi.

Paschasius in princip. cap. 12. lib. de corpore Christi.

Glossa ord. 1. Cor. 11. Accipite & mandu. etc. in comment. ad 11. c. ep̃. prioris ad Cor. 11. Moysem Dominum annuncians. tit. 1. 5.

*Paschasius
in princip.
c. 16. de cor-
pore Christi
lib. de cō. di.
2. cap. ubi
pars est.
Glos. ord.
1. Cor. 11.*

utraque sumitur Christi. Sed si in altera tantum sumitur, ad alterius tantum, id est, animæ vel corporis, non utriusque pariter, tuitionē valere significaretur. Sub utraque specie tamen totus sumitur Christus, nec plus sub utraque, nec minus sub altera tantum sumitur. Eadem n. ratio est, ut ait Hil. in corpore Christi, quæ in mēna præcessit. De q̄ dicitur. Qui plus collegerat, non habuit amplius: nec qui minus parauerat, habuit minus. Et licet sub utraque specie sumatur totus Christus, tamē non fit conuersio panis nisi in carnem, nec vini nisi in sanguinem. Neque debent dici duo sacramentā, sed unum: quia sub utraque specie idem sumitur. Neque dabet iterari sacramentum, quia benedictio non repetitur super speciem eandem. Neque aliæ substantiæ in sacrificium veritatis offerri debent: quia de aliis non pōt cōsecrari corpus Christi vel sanguis.

Quare aqua admisceatur.

*Decon. di. 2.
c. cū omne
Apoc. 17 d
Ca. 1, concilij
Bracharē
vertij.*

Aqua vero admiscenda est vino, quia aqua populum signat, qui per Christi passionē redemptus est. Calix ergo dominicus iuxta canonum præceptum, aqua & vino mixtus debet offerri: quia videmus in aqua populum intelligi, in vino ostendī sanguinem Christi. Cum ergo in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentiū plebs ei in quem credit copulatur: quæ copulatio aquæ & vini sic miscetur in calice Christi, ut mixtio illa non possit separari. Nam si vinum quis tantum offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis.

Iulius Papa.

*Decon. di. 2.
c. non debes
id habetur,
eodem c. 1.
concilij
Bracharen.
3. paulo in-
ferius.
Cyp. epist. 3.*

Si vero queritur. An irritum sit, quod geritur, si aqua prætermittatur? Audi quod sequitur in eodē canone. Non potest, inquit, calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque misceatur. Itē Cyp. Calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque misceatur: sicut nec corpus Domini pōt esse farina sola, nec aqua sola, nisi utrum-

vtrumq; fuerit adunatū, & panis vnus compage
 solidatū. Si quis tamē non intendēs introducere
 haresim, obliuione vel ignorantia aq̄ prætermise-
 rit, nō videtur esse irritum sacramentum: sed ille
 grauit̄ est corripiedus. Nam & Græcorum Eccle-
 sia apponere aquam dicitur. Quod etiam ex dictis
 Cypriani videtur posse colligi, ait n. Si quis de an-
 teecessoribus nostris vel ignoranter vel simpliciter
 non hoc seruauerit, quod nos Dñs facere & exem-
 plo & magisterio docuit, potest simplicitati eius
 indulgentia Domini venia cōcedi. Nobis vero nō
 pōt gnosci, qui nunc à Domino instructi sumus,
 vt calicem Domini cum vino mixtum, secundum
 quod Dominus obtulit, offeram⁹. Ex hoc videtur,
 q̄ si quis simpliciter vel ignorantur vinum offerat
 sine aqua, sacramentum conficiat. Aqua vero nule-
 laenus sine vino pōt offerri in sacrificio, nec panis
 nisi de frumento, nec granum frumenti, nisi reda-
 ctum fuerit in panē: quia Christus & panem se di-
 cit, & grano frumenti se cōparat. Quod ergo supra
 dictum est, non posse vinū solum offerri, determi-
 nari oportet: recipit n. exceptionem. Non pōt, nisi
 simpliciter vel ignoranter fiat: vel, non potest, id
 est, non debet. Quibusdam tamen videtur hoc ge-
 neraliter verum. Colligitur etiam ex prædictis,
 quod Christus vinum aqua mixtū dedit discipu-
 lis. Corpus vero tale dedit, quale tunc habuit, i.
 mortale & passibile. Nunc vero sumitur à nobis
 immortale & impassibile: nec tamen maiorem
 habet efficientiam. Eucharistia quoque intincta
 non debet dari populo pro supplemento com-
 munionis: quia non legitur Christus alicui disci-
 pulorum præbuisse panem intinctum nisi Iudæ.
 Tunc vero non accepit Iudas corpus Christi, sed
 tantum panem: corpus vero & sanguinem
 Christi ante cum alijs discipulis
 perceperat.

Cecilio. li. 2.

post mediū.

Gloss. ord.

1. Cor. II.

Accipite

manducate.

Cyp. eadem

epist. 3. lib. 2.

ad finem.

Ioan. 6. d

Ioan. 12. d

Gloss. ord.

1. Cor. II. ha-

betur de cō-

di. 2. c. cura

omne, in

com. Bra-

chari 3.

cap. 1. ante

mediū.